

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

The Academic Leadership of School Administrators Based on Teacher'
Perceptions in School Under the Jurisdiction of the Secondary Educational
Service Area Office 2

นรชัย ภักดีศุภผล, ชนมณี ศิลาณุกิจ, รัตนา กาญจนพันธ์ุ, บุญมี พันธุ์ไทย

Norachai Pakdeesupapol, Chonmanee Siranokit, Ratana Karnjanapun, Boonmee Puntnai,

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Master of Education (Educational Administration), Ramkhamhaeng University

E-mail: FOOL_DMJ@hotmail.com

Received: September 11, 2019

Revised: December 2, 2019

Accepted: December 19, 2019

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 และ (2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานโดยใช้หลักการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 52 โรงเรียน จำนวน 6,151 คน ได้จากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgam ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 364 คน จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ได้ 52 ชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 51 ข้อ ตรวจสอบความเที่ยงตรงได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.28 – 0.90 และค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach ได้ค่า 0.98 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า (1) ภาวะผู้นำทางวิชาการตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาทางด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน และแต่ละองค์ประกอบมีด้านที่มากที่สุดได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ได้แก่ การกำหนดภารกิจของโรงเรียน และด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน องค์ประกอบที่ 2 ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนและด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนและองค์ประกอบที่ 3 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน และด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ (2) ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้แตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน (3) ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีอายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา

ABSTRACT

In this thesis, the researcher examines (1) the level of academic leadership of school administrators based on teachers' perceptions in schools under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office Two; and compares (2) the academic leadership of school administrators under study classified by gender, age, educational level, and work experience. The principle of survey research was used. The sample population consisted of 364 teachers in 52 schools under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office Two in the academic year 2016, selected from a total of 6,151 teachers by using the table of Krejcie and Morgan. The technique of stratified random sampling was used to obtain 52 levels of stratification. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with 51 items. The test of accuracy found an index of item objective congruence (IOC) between 0.60–1.00, itemized discriminatory power between 0.28–0.90, and a Cronbach's alpha coefficient of 0.98. The statistics used in the data analysis were frequency, percentage, mean, and standard deviation. The techniques of t test and one-way analysis of variance (ANOVA) were also employed.

Findings are as follows: (1) Academic leadership based on the perceptions of teachers under study overall was at a high level. When considered in each aspect, it was found to be at a high level in all aspects. The components with the aspects at the highest level were Component One: the determination of school mission in the aspect of school's goals, Component Two: instruction and study in the aspect of the inspection of students' progress, and Component Three: the promotion of school's academic climate in the aspect of promotion for professional development. (2) The teachers who differed in gender exhibited no differences overall in the perceptions of the academic leadership of school administrators in schools under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office Two at the statistically significant level of .05. When considered in each aspect, it was found that differences were found in the aspect of the provision of learning-enhancement materials at the statistically significant level of .05. No differences were found in other aspects. (3) The teachers who differed in age, educational level, and work experience exhibited no differences at a statistically significant level of .05 overall and in each aspect of their perceptions of the academic leadership of school administrators in schools under the jurisdiction of the Secondary Educational Service Area Office Two.

Keywords : The Academic Leadership, School Administrators

ความสำคัญและปัญหา

การศึกษา คือรากฐานของการพัฒนาบุคคล เพราะการได้รับการศึกษาทำให้มนุษย์เกิดการพัฒนายุทธศาสตร์อีก ทั้งช่วยยกระดับจิตใจให้รวมรวมให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดังความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับปรับปรุง 2545 และ 2553 (2556, น.9) ความว่า การจัดการ ศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มี จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จากความมุ่งหมายและหลักการ จัดการศึกษาข้างต้นชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาคนเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต สถานศึกษาจัดเป็นสถาบัน หลักในการพัฒนาคนซึ่งในปัจจุบันมีการจัดการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับ ปรับปรุง 2545 และ 2553 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นโยบายจุดเน้นต่าง ๆ ที่ กระทรวงศึกษามอบให้สถานศึกษานำไปปฏิบัติ และหลักสูตรสถานศึกษาที่ต้องจัดทำให้สอดคล้องกันรวมถึง สอดคล้องกับบริบทของชุมชน ซึ่งกลุ่มบริหารวิชาการในแต่ละสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่ต้องดำเนินการพัฒนา ผู้เรียนให้เป็นไปตามกรอบเป้าหมายและหลักสูตรกำหนดจึงกล่าวได้ว่า งานวิชาการคือหัวใจของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, น.9) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการไว้ว่า งานวิชาการถือเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด เป็นหัวใจของการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้ที่ มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้มีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติ การประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ทั้งนี้การบริหารจัดการในสถานศึกษานอกจากงาน วิชาการที่เป็นหัวใจหลักแล้วกลุ่มงานอื่น ๆ ที่ระบียบได้กำหนดไว้ คือ กลุ่มบริหารงานบุคคล กลุ่มบริหาร งบประมาณและกลุ่มบริหารทั่วไป ต้องสนับสนุนและช่วยให้การบริหารงานวิชาการขับเคลื่อนไปได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

จากข้อความข้างต้นที่กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการอันเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษานั้น นอกจากบุคลากรใน กลุ่มงานต่าง ๆ ช่วยกันขับเคลื่อนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้แล้ว ผู้บริหาร สถานศึกษามีส่วนสำคัญในการส่งเสริม แนะนำหรือเป็นผู้นำในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้เป็น อย่างดี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำจะนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชีระ รุญเจริญ (2550, น. 163-164) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำในการบริหารว่า ผู้นำจำเป็นต้องมีศักยภาพในการใช้ภาวะผู้นำอย่างเหมาะสม ในการสร้างความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันของคนในองค์กร สามารถ สร้างความเชื่อมั่นและให้การสนับสนุนเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร สามารถใช้ศิลปะและกระบวนการของการมี อิทธิพลต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคล และสามารถทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเกิดศรัทธามีความเชื่อถือ มีความเชื่อมั่นในการ ปฏิบัติงาน ตลอดจนทั้งสามารถสร้างสภาวะแวดล้อม สนับสนุนให้ร่วมมือกันสร้างประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่

จากคำจำกัดความของนักการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำเพื่อ ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานด้านวิชาการที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญมากที่สุด และจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ เนื่องจากผลลัพธ์ที่แสดงถึงคุณภาพการจัดการศึกษาคือผลสัมฤทธิ์ ที่เกิดจากผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีกระบวนการในการบริหารจัดการงานด้านวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ดังที่จิตติมา วรณศรี (2557, น.143) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการว่า เป็นคุณลักษณะของผู้บริหารที่สามารถมี อิทธิพลชี้แนะและกระตุ้นให้ครูและบุคลากรดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน มีความรู้และ ความสามารถคิดค้น ริเริ่ม พัฒนาสิ่งใหม่เพื่อพัฒนาผู้เรียน พัฒนาคูครูและพัฒนาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ

จากแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการข้างต้นพบว่า ไม่ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะอยู่ในพื้นที่ใด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใด การบริหารสถานศึกษาในส่วนของงานวิชาการผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาวิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของ พรสุรีย์ สุทธนะวัฒน์ (2549) พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านลักษณะการเป็นผู้นำทางวิชาการ ความสามารถในการพัฒนางาน ความสามารถในการติดต่อประสาน และความสามารถในการจัดสรรและใช้ทรัพยากร อยู่ในระดับ มาก ส่วนความสามารถในการวางแผนอยู่ในระดับ ปานกลาง โดยสอดคล้องกับวิทยานิพนธ์ของ ปริฉัตร เล็กดวง (2554) ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ซึ่งผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการทั้ง 11 ด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับ มาก มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านประสานงานด้านการใช้หลักสูตร และด้านที่อยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ซึ่งวิจัยทั้ง 2 เรื่องนี้มีภาพรวมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาก แต่ความสามารถในการวางแผนหรือการกำหนดเป้าหมาย มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการมาก หากมีการวางแผนที่ดี โดยให้บุคลากรหรือผู้เชี่ยวชาญมาร่วมกันวางแผน จะทำให้การบริหารงานที่เกี่ยวกับวิชาการ และเสริมสร้างภาวะผู้นำทางวิชาการได้ดียิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนและครูให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 เพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาต่าง ๆ นำผลการวิจัยไปพัฒนาและส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการเพื่อประสิทธิภาพในการบริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานมีการรับรู้ต่อระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 แตกต่างกัน

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร / กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 6,151 คน จากจำนวนสถานศึกษาทั้งหมด 52 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 52 โรงเรียน จำนวน 364 คน ได้จากการเปิดตารางสำเร็จรูป ของ Krejcie and Morgam (สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ และคณะ, 2559, น.101) และสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ตัวแปรในการศึกษาดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

- (1) เพศ จำแนกเป็น ชาย หญิง
- (2) อายุ จำแนกเป็น น้อยกว่า 30 ปี 30 - 40 ปี และมากกว่า 40 ปี
- (3) ระดับการศึกษา จำแนกเป็น ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี
- (4) ประสบการณ์ในการทำงาน จำแนกเป็น น้อยกว่า 5 ปี 5 - 10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ทั้ง 3 องค์ประกอบ 11 ด้าน ดังนี้

- (1) องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดภารกิจของโรงเรียน
 - 1) กำหนดเป้าหมายของโรงเรียน
 - 2) การสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน
- (2) องค์ประกอบที่ 2 การจัดการด้านการเรียนการสอน
 - 1) การนิเทศและประเมินผลด้านการสอน
 - 2) การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร
 - 3) การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน
- (3) องค์ประกอบที่ 3 การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน
 - 1) การควบคุมเวลาในการใช้เวลาในการสอน
 - 2) การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด
 - 3) การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู
 - 4) การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ
 - 5) การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ
 - 6) การจัดให้มีสิ่งแวดล้อมสภาพการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและ ประสบการณ์ในการทำงานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Checklist)

ตอนที่ 2 การสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยแบ่งออกเป็น 3 องค์ประกอบ 11 ด้าน ได้แก่ (1) การกำหนดภารกิจของโรงเรียน ประกอบด้วย กำหนดเป้าหมายของโรงเรียน และการสื่อสารเป้าหมายของ

โรงเรียน (2) การจัดการด้านการเรียนการสอน ประกอบด้วย การนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน การประสานงานด้านการใช้หลักสูตร และการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน (3) การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน ประกอบด้วย การควบคุมเวลาในการสอน การดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิดการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ การพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการและการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมการเรียนรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย และทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการสถานศึกษาในการแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย
2. จัดส่งแบบสอบถามให้กับสถานศึกษาและขอความอนุเคราะห์แจกแบบสอบถาม พร้อมทั้งขอความร่วมมือจัดส่งแบบสอบถามที่ทำแล้วมายังผู้วิจัย ในกรณีที่ยังไม่ได้แบบสอบถามคืนจากสถานศึกษา ผู้วิจัยจะเป็นผู้เก็บแบบสอบถามจากสถานศึกษาด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามตามจำนวนที่กำหนดในกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป (SPSS) ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาประสบการณ์ในการทำงาน และสังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ
2. หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลการรับรู้ของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยกำหนดเกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.50 – 5.00	หมายถึง	รับรู้มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.50 – 4.49	หมายถึง	รับรู้มาก
คะแนนเฉลี่ย	2.50 – 3.49	หมายถึง	รับรู้ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	1.50 – 2.49	หมายถึง	รู้น้อย
คะแนนเฉลี่ย	1.00 – 1.49	หมายถึง	รู้น้อยที่สุด

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตาม เพศ ระดับการศึกษา สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Independent

4. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามอายุและประสบการณ์ในการทำงาน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) หากพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 จึงเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ของเชฟเฟ (Scheffe's) ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 สรุปได้ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวม

(n = 364)

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	\bar{X}	SD	ระดับการรับรู้ ของครู
1. การกำหนดภารกิจของโรงเรียน			
1.1 ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	3.93	0.66	มาก
1.2 ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	3.88	0.75	มาก
รวม	3.91	0.66	มาก
2. การจัดการเรียนการสอน			
2.1 ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	3.91	0.68	มาก
2.2 ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร	3.89	0.72	มาก
2.3 ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	3.96	0.69	มาก
รวม	3.93	0.65	มาก
3. การส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียน			
3.1 ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน	3.88	0.76	มาก
3.2 ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด	3.91	0.81	มาก
3.3 ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	3.89	0.76	มาก
3.4 ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	3.98	0.69	มาก
3.5 ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	3.95	0.65	มาก
3.6 ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้	3.94	0.71	มาก
รวม	3.93	0.64	มาก
รวม	3.93	0.61	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นองค์ประกอบพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}=3.98$) ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ($\bar{X}=3.96$) ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานวิชาการ ($\bar{X}=3.95$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ($\bar{X}=3.88$)

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	เพศ (n = 364)				t	Sig.
	ชาย (107)		หญิง (257)			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	3.90	.73	3.95	.64	-.71	.48
ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	3.83	.77	3.91	.74	-.94	.35
ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	3.85	.66	3.95	.70	-1.16	.25
ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร	3.85	.75	3.92	.72	-.78	.43
ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	3.88	.63	4.00	.72	-1.48	.14
ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน	3.80	.70	3.92	.79	-1.33	.19
ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด	3.84	.82	3.95	.81	-1.21	.23
ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	3.79	.86	3.93	.72	-1.61	.11
ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	3.92	.72	4.01	.68	-1.14	.26
ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	3.86	.65	4.00	.64	-1.82	.07
ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้	3.74	.74	4.03	.68	-3.57	.00
รวม	3.84	.61	3.96	.61	-1.42	.23

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับการรับรู้ของครูต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามอายุ โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา	อายุ (n = 364)						F	Sig.
	น้อยกว่า 30 ปี		30 – 40 ปี		มากกว่า 40 ปี ขึ้นไป			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	3.88	.70	3.96	.65	3.99	.65	.91	.40
ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	3.84	.78	3.88	.66	3.99	.85	.96	.384

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา	อายุ (n = 364)						F	Sig.
	น้อยกว่า 30 ปี		30 – 40 ปี		มากกว่า 40 ปี ขึ้นไป			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	3.93	.71	3.98			.68	2.32	.100
ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร	3.85	.71	3.95	.68	3.91	.85	.69	.503
ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	3.92	.68	4.04	.63	3.92	.81	1.32	.286
ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน	3.84	.72	3.92	.82	3.91	.75	.43	.648
ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด	3.88	.80	3.95	.83	3.91	.82	.26	.770
ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	3.83	.75	3.98	.77	3.85	.78	1.59	.206
ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	3.93	.68	4.06	.69	3.98	.72	1.33	.266
ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	3.94	.69	3.95	.64	3.99	.59	.19	.830
ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้	3.92	.73	3.95	.75	3.99	.60	.32	.728
รวม	3.89	.63	3.97	.60	3.93	.61	.61	.55

จากตารางที่ 3 พบว่าครูที่มีอายุต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษาโดยภาพรวมและรายข้อ

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา (n = 364)				t	Sig.
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	3.90	0.71	3.99	0.61	-1.23	.218
ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	3.84	0.78	3.95	0.71	-1.37	.170
ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	3.92	0.71	3.91	0.65	.11	.911
ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร	3.87	0.72	3.94	0.75	-.94	.35
ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน	3.95	0.71	3.99	0.67	-.47	.637
ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน	3.88	0.76	3.89	0.78	.07	.942
ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด	3.90	0.84	3.94	0.78	.54	.587
ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	3.90	0.78	3.88	0.75	.32	.746
ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	4.00	0.70	3.97	0.69	.44	.685
ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ	3.96	0.63	3.95	0.67	.14	.885

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา (n = 364)				t	Sig.
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้	3.92	0.73	3.98	0.69	-.70	.483
รวม	3.94	0.63	3.94	0.58	-.44	.66

จากตารางที่ 4 พบว่าครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยภาพรวมและรายข้อ

ภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการทำงาน (n = 364)						F	Sig.
	น้อยกว่า 5 ปี		5 - 10 ปี		มากกว่า 10 ปีขึ้นไป			
	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD	\bar{X}	SD		
ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน	3.90	.69	3.92	.65	4.01	.65	.77	.46
ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน	3.84	.75	3.88	.74	4.00	.76	1.37	.25
ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน	3.97	.70	3.90	.67	3.86	.68	.87	.42
ด้านการประสานงานการใช้หลักสูตร	3.89	.69	3.85	.76	3.96	.75	.54	.58
ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของ นักเรียน	3.98	.69	3.94	.69	3.97	.70	.14	.87
ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน	3.89	.73	3.82	.86	3.95	.70	.78	.46
ด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน อย่างใกล้ชิด	3.94	.80	3.88	.85	3.92	.80	.14	.87
ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู	3.89	.73	3.91	.83	3.88	.76	.07	.93
ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ	3.96	.68	4.07	.67	3.93	.74	1.17	.31
ด้านการพัฒนาและการสร้างมาตรฐาน ด้านวิชาการ	3.98	.67	3.89	.65	3.98	.60	.73	.48
ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้	3.95	.72	3.90	.73	3.98	.67	.36	.69
รวม	3.93	.62	3.91	.61	3.95	.60	.12	.89

จากตารางที่ 5 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 แบ่งออกเป็น 11 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนด้าน การสื่อสาร เป้าหมายของโรงเรียน ด้านการนิเทศและการประเมินผลและการประเมินผลด้านการสอน ด้านประสานงานการใช้ หลักสูตรด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนด้านการเอาใจใส่ครู และนักเรียนอย่างใกล้ชิดด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพด้านการพัฒนาและ การสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ โดยภาพรวมและรายด้านมีการรับรู้ อยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ส่วนใหญ่เป็น สถานศึกษาขนาดใหญ่ขึ้นไป จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการและประสบการณ์ในการ ทำงานสูง เพราะงานวิชาการคือหัวใจหลักของการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยสุภัคกาญจน์ ฤทธิ์ละคร (2548, น.12) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการไว้ว่า ลักษณะการปฏิบัติงาน และการบริหารจัดการในสถานศึกษาของผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา ผู้บริหาร จะต้องมีความวิสัยทัศน์ในด้านงานวิชาการ จะต้องเป็นผู้นำ ผู้แนะนำส่งเสริมให้ครูในการจัดกิจกรรมในการเรียนการสอน การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมุ่งจุดหมายของงานมาที่กลุ่มบริหารวิชาการ เพราะเป็นจุดสำคัญในการพัฒนา ผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์และคุณลักษณะต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องโดยมัลลิกา เซาว์บุญญเวช (2556) ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารใน โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน

2.1 ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีเพศต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะ ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในลักษณะการส่งเสริม สนับสนุนและมีความพยายามจะพัฒนานักเรียนและครูให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา ดัง ที่ณัฐวัฒน์ สารทวงค์ (2556, น.21) กล่าวถึงภาวะผู้นำทางวิชาการว่า หมายถึงพฤติกรรมผู้บริหารที่แสดงออกถึง ความสามารถในการสนับสนุน ส่งเสริมครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียน การสอน ด้านการบริหารหลักสูตร การบริหารจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผลการเรียน การนิเทศการ เรียนการสอน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ตามหลักสูตรที่กำหนด ไว้ นอกจากนี้ขวัญจิตต์ เนียมเกตต์ (2552) ศึกษาค้นคว้าอิสระ เรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำแนกตามเพศ ซึ่งไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีอายุต่างกันมีการรับรู้ต่อภาวะ ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามี การแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำทางวิชาการอันเนื่องมาจากประสบการณ์ทางการบริหาร อาทิ การแสดงออกซึ่งความรู้ และความเข้าใจในการบริหารงานด้านวิชาการจึงสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ดังที่ สมศักดิ์

คงเที่ยง (2559, น.86) กล่าวถึงองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) องค์ประกอบด้านคุณลักษณะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทั้งทักษะการพูดและบุคลิกลักษณะที่ดี (2) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม คือ มีลักษณะเด่นทางพฤติกรรมเช่น พูดดี มนุษยสัมพันธ์ดี เป็นต้น (3) องค์ประกอบด้านสถานการณ์ ที่จะทำให้เกิดภาวะผู้นำทางวิชาการได้ เช่น ปัญหาพลังงาน ปัญหาความแตกแยกในองค์การจะส่งผลก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง (4) องค์ประกอบด้านด้านความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมผู้นำกับสถานการณ์ (5) องค์ประกอบด้านประสิทธิผล ความพึงพอใจ ผลการจูงใจ และผลผลิตที่เกิดขึ้นในกลุ่มหรือองค์การ โดยคำอาน ไชยะสอน (2550) ทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดแผนกศึกษานครหลวงเวียงจันทน์สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวโดยเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพต่างกันพบว่า ระหว่างกลุ่มตัวอย่างชายกับหญิงและระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกันก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

2.3 ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สามารถเป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษาได้ ดังที่ สิรราณี วสุภักดิ์ (2551, น.19) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่ครอบคลุมงานทุกอย่างของสถานศึกษา จะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการ เป็นผู้นำทางวิชาการ เป็นที่ยอมรับนับถือและเป็นผู้ริเริ่ม หรือส่งเสริมให้บุคลากรอื่นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการปฏิบัติงาน ซึ่งต้องมีทั้งบทบาทในฐานะผู้บริหารจัดการ บทบาทในฐานะผู้นำทางวิชาการ และบทบาทในฐานะเป็นหัวหน้ากลุ่มเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อสถานศึกษาโดยเฉพาะการส่งเสริมการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของงานวิชาการ และเป็นงานหลักของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องใช้ความเป็นผู้นำทางวิชาการแสดงบทบาทหน้าที่อย่างสร้างสรรค์เพื่อโน้มน้าว จูงใจหรือชี้แนะให้บุคลากรในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจ และตระหนักในจุดมุ่งหมายของภารกิจของการจัดการศึกษารวมพลัง และประสานสัมพันธ์กันเพื่อให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับวิรัตน์ ปานแก้ว (2552) ทำวิจัยเรื่องภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต 1 และเขต 2 โดยเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กระหว่างผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีระดับภาวะผู้นำทางวิชาการในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

2.4 ครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีการรับรู้ต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ มีทักษะในการบังคับบัญชาให้ผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน ในลักษณะแนะนำ ร่วมคิด ร่วมทำ เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วมโดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการพัฒนาวิชาการที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ดังที่ บาส (Boss 2001 p, 13-14) กล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำทางวิชาการแบ่งออกเป็น 3 ประการ ได้แก่ (1) ภาวะผู้นำทางการศึกษาเป็นการริเริ่มที่แสดงออกถึงความพยายามหรือการดูแลปกป้องรักษาสนับสนุนประเพณีทางการศึกษาในโรงเรียน ในขณะที่ภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นแขนงพิเศษของผู้นำทางการศึกษา (2) ผู้นำทางวิชาการ คือผู้บริหารโรงเรียนซึ่งให้ความสำคัญของความก้าวหน้าของการเรียนการสอน อำนวยความสะดวกให้ครู นักเรียนและหลักสูตร (3) บทบาทของผู้นำทางวิชาการ คือการเปลี่ยนแปลงนโยบายของโรงเรียนที่มุงาน และนักเรียนให้เหมาะสมกับหลักสูตรเพื่อคุณภาพสูงสุดของการเรียนการสอน และสอดคล้องกับซัชชัย

อุปสรรค (2558) ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร โดยผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดสมุทรสาครจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน ในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ด้านการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำข้อมูลของนักเรียนทั้งในอดีตและปัจจุบันมาใช้ในการกำหนดเป้าหมายของโรงเรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น
2. ด้านการสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรสื่อสารเป้าหมายของโรงเรียนให้ชัดเจน ทั้งลายลักษณ์อักษรและการพูดสื่อสารเพื่อให้ผู้ได้บังคับบัญชาปฏิบัติงานไปในแนวทางเดียวกัน
3. ด้านการนิเทศและการประเมินผลด้านการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองทั้งด้านทักษะและความรู้ในการเป็นแกนนำในการนิเทศการสอนเพื่อสามารถตอบคำถาม ให้คำปรึกษาแก่ผู้ได้บังคับบัญชาได้อย่างถูกต้อง
4. ด้านประสานงานการใช้หลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาควรติดตามการดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษาเป็นระยะ เพื่อเก็บมูลทั้งข้อดีและข้อเสียในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
5. ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมในการสังเกตความก้าวหน้าของนักเรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อนำข้อมูลทั้งจุดเด่นและจุดที่ปรับปรุงมาพัฒนาผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น
6. ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน ผู้บริหารควรตรวจเยี่ยมชั้นเรียนเป็นระยะ ๆ ตามโอกาสเหมาะสม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการจัดการเรียนการสอนโดยแนะนำให้ครูใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมากที่สุด
7. ด้านดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด ผู้บริหารควรใช้หลักการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม รับฟังความคิดเห็นของผู้ได้บังคับบัญชาทุกคนเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาผู้เรียน ครูและสถานศึกษา
8. ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ครูได้ปฏิบัติตามความถนัดของแต่ละบุคคล เพราะจะทำให้การปฏิบัติเกิดประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน
9. ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคลากรเกี่ยวกับความต้องการในการพัฒนาวิชาชีพของตน เพื่อนำมาประมวลผลและดำเนินการพัฒนาวิชาชีพครูได้ถูกต้องตามความต้องการและเกิดประสิทธิภาพ
10. ด้านการพัฒนาและสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดนักเรียนเข้าเรียนตามห้องเรียนที่เน้นกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามความถนัดของผู้เรียน เพราะสอดคล้องการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 อีกทั้งยังพัฒนานักเรียนได้ถูกต้องตามศักยภาพของตน
11. ด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมสภาพการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีระบบห้องสมุดที่ทันสมัย ตอบสนองต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน อาทิ ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ ห้องสมุดเสียง ห้องสมุดกลุ่มสาระการเรียนรู้ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553*. สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th>.
- ขวัญจิตต์ เนียมเมศ. (2552). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 (การศึกษาต้นคว้าวิษระปริญญามหาบัณฑิต)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- คำอาน ไชยะสอน. (2550). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดแผนกศึกษานครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรราชธานี.
- จิตติมา วรณศรี. (2557). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์.
- ซัชชัย อุปสรรค. (2558). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ธีระ รุญเจริญ. (2550). *การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- ณัฐวัฒน์ สารทวงค์. (2556). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ การศึกษาหนองแวนโพรงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2. (การศึกษาต้นคว้าวิษระมหาบัณฑิต)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มัลลิกา เขาว์ปัญญาเวช. (2556). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนทบุรี เขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิรัตน์ ปานแก้ว. (2552). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพิจิตร เขต 1 และเขต 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต)*. เพชรบูรณ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพชรบูรณ์.
- สมศักดิ์ คงเที่ยง. (2559). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารวิทยาจารย์, 117(8), 68.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). *คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. (2559). *สารสนเทศ ปีการศึกษา 2559*. กรุงเทพฯ : กลุ่มงาน ข้อมูลสารสนเทศ กลุ่มนโยบายและแผนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2.
- สิร์รธานี วสุภัทร (2551). *ภาวะผู้นำทางวิชาการและสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (วิทยานิพนธ์ปริญญาคุณวุฒิปริญญาตรี)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุรศักดิ์ อมรรัตนศักดิ์ บุญมี พันธุ์ไทย และสมจิตรา เรืองศรี. (2559). *ระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สุภัคกาญจน์ ฤทธิ์ละคร. (2548). *ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุตรธานี เขต 3: กรณีศึกษา (การศึกษาต้นคว้าวิษระมหาบัณฑิต)*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Bass, Bernard M. (2001). *Stogdill Handbook of Leadership: A Survey of Theory and Research*. New York: The Free Press.